

Palmeutredningen

Att förundersökningen om Palmemordet görs tillgänglig på papper ger inte en tillräcklig transparens enligt offentlighetsprincipen.

Gör utredningen om Palmemordet tillgänglig digitalt

Nu när Palmemordsutredningen fick ett lite snöpligt slut, då en misstänkt gärningsperson pekades ut men utan ny teknisk bevisning, blir det extra viktigt att medier och privatpersoner kan granska förundersökningen. Men för att få ut materialet måste man begära ut det på papper vilket blir mycket dyrt. För att leva upp till offentlighetens krav på transparens så bör utredningen digitaliseras, skriver Nils Funcke, yttrandefrihetsexpert.

När chefsåklagare Krister Petersson meddelade att förundersökningen om ordet på Olof Palme lagts ned, framkom att utredningen omfattar 500 000 sidor. Det handlar om tusentals förhör, rekonstruktioner, analyser, tips, uppslag, vittnesutsagor och utvärderingar. Ett gigantiskt material som skulle ta år bara att läsa igenom.

När mordutredningen nu sannolikt rättsligt sett nått vägs ände och det inte tycks bli någon kommission, återstår att medierna och privatpersoner granskar materialet och åklagarens arbete.

Enligt polismyndigheten kommer handlingar ur förundersökningen endast att lämnas ut i pappersform efter sekretessprövning. Hela utredningen skulle kosta en miljon att få ut. Myndigheten anser sig därmed uppfylla grundlagens krav på insyn. Formellt korrekt men otillräckligt.

Offentlighetsprincipen, som tillkom 1766 för att minimera mannamån, maktmissbruk och misshushållning, utgör en del av den konstitutionella kontrollmakten.

Korrekt och generöst tillämpad har offentlighetsprincipen från 1766 byggt förtroende för myndighetsutövning. För att upprätthålla denna del av den konstitutionella kontrollmakten har flera parlamentariska och expertutredningar föreslagit införandet av en generell rätt för allmänheten att få del av handlingar i elektronisk form. Att anpassa den till teknikutvecklingen skulle stärka insynsrätten.

Trots propåerna har enskilda inte rätt att få del av undersökningen eller andra allmänna handlingar i elektronisk form. Tryckfrihetsförordningen öppnar däremot för att riksdagen i lag kan besluta att vissa typer av eller specifika handlingar ska lämnas ut i elektronisk form. Möjligheten har använts synnerligen sparsamt.

Om inte regeringen tar initiativ till en lag som ger var och en rätt att få del av förundersökningen i elektronisk form, bör polisen ompröva sitt beslut om pappersutskrift. Det finns nämligen inget uttryckligt förbud för en myndighet att lämna ut handlingar i digital form, skriver debattören. Arkivbild: Stina Stjernkvist

” När mordutredningen nu sannolikt rättsligt sett nått vägs ände och det inte tycks bli någon kommission, återstår att medierna och privatpersoner granskar materialet och åklagarens arbete.

En regering som värnar rätten till insyn och ser den som en tillgång för samhällsbygget bör utnyttja öppningen. Lev upp till prisandet av offentlighetsprincipen och ta initiativet till en lag som ger var och en rätt att efter sekretessprövning, utan kostnad, få del av förundersökningen i elektronisk form. Därmed skulle likställdhetsprincipen upprätthållas, det vill säga att enskilda ska ges samma möjligheter som myndigheterna att ta del av allmänna handlingar.

Utän en sådan uttrycklig rätt i lag bör polisen ompröva sitt beslut om pappersutskrift. Det finns nämligen inget uttryckligt förbud för en myndighet att lämna ut handlingar i digital form. Det bör enligt rekommendationer från tidigare ministrar och ekonomistyrningsverket ske om det inte framstår som olämpligt.

Om regeringen inte visar intresse för en

Debattören:

Nils Funcke
yttrandefrihetsexpert

lagstadgad rätt till utlämnande av den redan digitaliserade förundersökningen och polisen framhårdar i sin strama tillämpning av svensk grundlag, återstår ett för alla krångligare och mer arbetskrävande alternativ.

Enligt tryckfrihetsförordningen har var och en som begär ut en allmän handling rätt att ”genast eller så snart det är möjligt” hos myndigheten ”utan kostnad” läsa, avlyssna eller på annat sätt tillgodogöra sig innehållet i allmänna handlingar. Den enskilde får skriva av eller på annat sätt avbilda handlingar, till exempel genom ljudupptagning, fotografering eller att scanna handlingen. En tillfällig allians med något dussin journalister eller privatpersoner skulle därmed kunna ”digitalisera” förundersökningen.

Frågorna om utredningen i sin helhet och i synnerhet de tre senaste årens arbete är många. Vilka teorier har prövats hur Skandiamannen skulle ha fått tag i ett vapen? Varför framhåller åklagaren att Skandiamannen hade alkoholproblem? Har polis och åklagare levt upp till kravet på objektivitet i rättegångsbalken och även tagit fram uppgifter som talar emot Skandiamannen som gärningsman?

Flera medier som direktsände presskonferensen ifrågasätter nu åklagarens utpekande av Skandiamannen. Men är det någon som hos allmänheten etablerat bilden av Skandiamannen som mördare är det de medier som direktsände presskonferensen.

Baserat på de förhoppningar som åklagaren gav i våras, andrahandsuppgifter och antaganden att åklagaren skulle presentera handfasta belägg, utsätter de genom direktsändningen en avliden i rent objektiv mening för grovt förtal.

För att ett utpekande inte ska vara straffbart krävs att det var försvarligt att peka ut en enskild samt att uppgifterna är sanna eller att utgivaren haft skäligen grund att tro att påståendena var sanna.

Det kan visserligen vara juridiskt oklanderligt och etiskt försvarligt att medier namnger Skandiamannen. Men problemet är att de utgivare som direktsände presskonferensen inte hade möjlighet att pröva försvarligheten eller bedöma sanningshalten före publiceringen. De visste inte ens vem åklagaren skulle koppla till mordet eller vilka belägg han skulle åberopa. Inte ens under sändningen kunde åklagarens påståenden ifrågasättas eftersom presskonferensen kontrollerades av myndigheten.